

Józef Dobosz, Jerzy Wyrozumski

Wstęp

Historia Slavorum Occidentis 1(8), 9-12

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WSTĘP

Kolejny numer „Historia Slavorum Occidentis” ukazuje się w tradycyjnej formule, a więc publikujemy kilkanaście obszernych artykułów, a dalej recenzje i sprawozdania z ważnych wydarzeń naukowych. Część pierwsza bloku „Artykuły i rozprawy” zawiera kilka tekstów odnoszących się przede wszystkim do dziejów średniowiecza. Otwiera je artykuł Dariusza Adamczyka (Historisches Seminar Leibniz Universität w Hanowerze), ukazujący relacje gospodarcze strefy śródziemnomorskiej z Europą Środkowo-Wschodnią w X stuleciu. Stanisław Suchodolski (Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Warszawa) zagłębia się w kwestie najstarszego mennictwa czeskiego, a przy sprawach gospodarczych pozostaje też Marcin Danielewski (Instytut Historii UAM w Poznaniu), wskazując znaczenie hodowli koni w monarchii piastowskiej. Natomiast Piotr Kuligowski (Instytut Historii UAM w Poznaniu) ukazuje spór Ludwika Królikowskiego i Jana Czyńskiego, przedstawiciele XIX-wiecznej myśli socjalistycznej. Kolejna odsłona bloku „Artykuły i rozprawy” poświęcona jest rezultatom polsko-czeskiej współpracy naukowej na polu badań archiwalnych. Współpraca ta ukazuje zasadność podejmowania skoordynowanych działań naukowych na obszarze środkowoeuropejskim, odsłania bowiem słabo obecną w dotychczasowej historiografii problematykę współpracy polskich i czeskich uczonych XIX i XX wieku, która wszak nie pozostawała zapewne bez wpływu na kształt nauki w obu krajach. Znaczenia badań, zakrojonych na szerszą skalę i wpisanych w kilkuletni okres czasu nie sposób przecenić, stąd poświęcamy im w tym numerze więcej uwagi, samą zaś istotę przedsięwzięcia przybliży poniżej Jerzy Wyrozumski.

W numerze zamieszczamy też dwie recenzje – pierwsza pióra Norberta Delestowicza (Instytut Historii UAM w Poznaniu) odnosi się do pracy Adama Krawca o polskim księciu Władysławie Hermanie (Adam Krawiec,

Król bez korony. Władysław I Herman, książę Polski); druga zaś autorstwa Roberta Tomczaka (Instytut Historii UAM w Poznaniu) dotyczy pracy Marka Ďurčanského *Česká města a jejich správa za třicetileté války. Zemský a lokální kontext*. Całości dopełniają sprawozdanie z uroczystości wręczenia odznaczeń Krzyża Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej dla prof. Krystyny Kardyni-Pelikánowej oraz prof. Jarmila Pelikána (Roman Baron i Roman Madecki) oraz tekst Lenki Vlčkovéj Kryčerovéj (Brno) poświęcony jubileuszowi czasopisma „Slovanský přehled”.

Józef Dobosz

* * *

Minęło właśnie dziesięć lat od rozpoczęcia bliskiej współpracy naukowej polsko-czeskiej na gruncie archiwalnym. Stroną czeską tej współpracy były dwie praskie instytucje: Instytut im. Masaryka i Archiwum Akademii Nauk Republiki Czeskiej (Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky) oraz Instytut Historii Uniwersytetu Karola i Archiwum Uniwersytetu Karola (Ústav dějin Univerzity Karlovy a archiv Univerzity Karlovy), a stroną polską Archiwum Nauki Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie. Godna uwagi jest konsekwencja i wytrwałość obu stron, a przede wszystkim nośność i atrakcyjność podejmowanych tematów. Nie zawsze bowiem uświadamiamy sobie, jak wiele znaczyły zarówno w XIX, jak też w XX wieku, kontakty uczonych praskich z krakowskimi, czy szerzej czeskich i czechosłowackich z polskimi. Wydobyć wiedzę o nich z zasobów archiwalnych obu stron przynosi efekty nie tylko ciekawe w perspektywie przeszłości, ale także inspirujące na dziś i na przyszłość. Współpraca na gruncie archiwalnym wypełnia w znacznym stopniu umowę o współpracy między Akademią Nauk Republiki Czeskiej i Polską Akademią Umiejętności. Obie łączy tradycja. Powstały bowiem z tego samego zacznym narodowych potrzeb i aspiracji w obrębie monarchii habsburskiej i w bardzo bliskim sobie czasie. Odegrały też podobną rolę dokumentowania i utwierdzenia tożsamości narodowej Czechów i Polaków pod habsburską władzą i z kolei po jej upadku budowały prestiż i intelektualne zaplecze niepodległego bytu i jednych, i drugich.

„Na różnych drogach nauki” spotykali się uczeni czescy i polscy. Wymieniali poglądy i opinie, pomagali sobie w kwerendach naukowych, wzajemnie weryfikowali osiągnięte wyniki, kontaktowali się na gruncie towarzyskim, zawierali przyjaźnie. To wszystko znajduje odbicie w archiwach osobistych, trafiających najczęściej do tych zinstytucjonalizowanych zasobów, które zwykliśmy nazywać archiwami nauki. Dostarczają one bezcennego tworzywa dla historii nauki, która bez nich obejść się nie może. Nauka nie ma granic, dlatego tak ważna jest penetracja naukowych spuścizn uczonych i ich archiwów osobistych, ponad granicami państwowymi, co w sposób wzorcowy pokazuje interesująca nas tutaj współpraca polskich i czeskich archiwistów. Wspomnijmy publikację dotyczącą wybitnych orientalistów *Korespondencja Tadeusza Kowalskiego z Janem Rypką i Bedřichem Hroznym* (oprac. Ewa Dziurzyńska, Marek Ďurčanský, Pavel Koder), wykonaną przez PAU w 2007 roku. Wspomnijmy mającą wnet się ukazać korespondencję dwóch wybitnych jurystów: Adama Vetulaniego i Miroslava Boháčka, którzy poczynając od wymiany poglądów, publikacji i wzajemnych przysług naukowych potrafili się prawdziwie zaprzyjaźnić.

Projekt naukowy „Na różnych drogach nauki. Z kontaktów uczonych polskich, czeskich i słowackich w XX wieku” sytuuje się we wspólnych działaniach badawczych wymienionych już trzech Archiwów pod hasłem „Czesko-polskie kontakty naukowe i kulturalne w XIX i XX wieku”. Stanowi bardzo istotną część jego realizacji. Ani w zamyśle Organizatorów, ani w jego wykonaniu, nie chodziło i nie mogło chodzić o całość wzajemnych relacji. Podtytuł „Z kontaktów..” wystarczająco to uwidacznia. Dokonano więc pewnego wyboru tematów. Stanowi on swego rodzaju wypadkową przeprowadzonych już badań i personalnych możliwości ich prezentacji. Na ile jest on trafny i ciekawy, osądzą Czytelnicy. Uprzedzając jednak ich ewentualną opinię, pozwalam sobie zauważyć, że pozyskanie czterech tekstów ze strony czeskiej i czterech ze strony polskiej wydaje się osiągnięciem optymalnym. Sam dobór postaci wynikał wprawdzie ze stanu badań, ale nie jest on przypadkowy, skoro zaprezentowano dwóch uczonych czeskich – członków Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Umiejętności, oraz dwóch uczonych polskich – członków czeskich instytucji naukowych: Česká akademie věd a umění, później Československá akademie věd.

Program naukowy badań dotyczących kontaktów naukowych polsko-czeskich uzupełniała okolicznościowa wystawa w Archiwum Nauki PAN

i PAU w Krakowie, adresowana do szerszej publiczności. Była ona dokonaniem autorskim Joanny Laskosz i Marcina Maciuka. Wpisała się w długi i renomowany już cykl wystaw naszego Archiwum, opierających się głównie na przechowywanych w nim naukowych spuściznach i archiwach osobistych. Tym razem wątek polsko-czeskich relacji naukowych pokazano na podstawie materiałów ze spuścizn znanych uczonych polskich, reprezentujących różne dyscypliny naukowe: Henryka Batowskiego, Mieczysława Gładysza, Walerego Goetla, Zygmunta Grodzińskiego i Stanisława Urbańczyka; nadto zaprezentowano w świetle archiwalnego przekazu trzy wspólne problemy: wytyczenia granicy czechosłowacko-polskiej po pierwszej wojnie światowej, utworzenia parków narodowych w obszarze przygranicznym obu państw i wspólnej ochrony przyrody w strefie pogranicza. Wystawa, oparta w zasadzie na zbiorach własnych naszego Archiwum, została wszakże wzbogacona pewną liczbą skanów ze zbiorów czeskich. Była przedsięwzięciem ambitnym i interesującym, godnym jubileuszowych okoliczności.

W imieniu Polskiej Akademii Umiejętności gratuluję wszystkim trzem współpracującym Archiwom wytrwałości i konsekwencji na polu wzajemnych roboczych kontaktów, a także osiągniętych rezultatów. Wyrażając nadzieję, że Polska Akademia Umiejętności będzie zawsze wspierać tę owocną współpracę archiwalną, życzę Partnerom dalszych sukcesów.

Jerzy Wyrozumski (Sekretarz Generalny PAU)